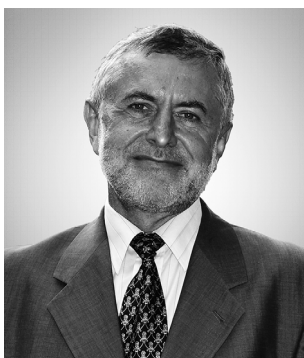

Vzpomínka na Jaroslava Kalouse

V úterý 17. února 2015 nás velmi náhle a nečekaně opustil náš dlouholetý milý kolega, pan docent Jaroslav Kalous.

Jaroslav se narodil 15. května 1949. V roce 1972 absolvoval Matematicko-fyzikální fakultu UK, obor Teoretická kybernetika. Dále se však již věnoval spíše společenským a humanitním vědám. Doktorské studium absolvoval na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze. Před rokem 1989 pracoval v Československém ústavu práce a sociálních věcí a v Pedagogickém ústavu Jana Amose Komenského Československé akademie věd.

V letech 1989–1990 působil v patnáctičlenné Programové komisi Občanského fóra, která připravila základ demokratických reforem v oblasti školství. Poté se na dva roky stal poradcem ministra školství. V letech 1992 až 1997 působil jako ředitel Ústavu výzkumu a rozvoje školství na Pedagogické fakultě Univerzity Karlovy v Praze; v roce 1996 se stal docentem v oboru pedagogika na těžší fakultě.

V letech 1997–1999 pracoval ve Francii, v Radě Evropy, a to jako zástupce ředitele pro vzdělávání, kulturu a sport. Jako expert pracoval pro různé mezinárodní organizace, například pro Světovou banku, OECD, Evropskou komisi, Evropskou vzdělávací nadaci aj. V rámci projektů podporujících demokracii působil v mnoha zemích světa – například v Indii, Malajsii, Argentíně, Bosně a Hercegovině, Nikaragui či USA.

Jaroslava Kalouse můžeme bez jakéhokoli přehánění označit za zakladatele oboru vzdělávací politika v České republice. Byl první, kdo se tématem vzdělávací politiky po roce 1989 odborně a systematicky zabýval. Jeho publikace *Teorie vzdělávací politiky* z roku 1997 je dodnes základem výuky a studia vzdělávací politiky v České republice. Již před vydáním výše zmíněné monografie na toto téma publikoval celou řadu prací. Jeho texty jsou typické svým širokým záběrem a nadhledem i velmi srozumitelným a lidským jazykem. Jak mluvil, tak také psal.

Jaroslav Kalous byl kromě jiného vynikajícím pedagogem. I na učitele lze vztáhnout biblický výrok: „Mnoho povoláných, málo vyvolených.“ Jaroslav určitě vyvolený byl. Od poloviny devadesátých let minulého století učil vzdělávací politiku na Fakultě sociálních věd, a tehdy jsem ho, jako jeho žák, také poznal. Byl přesvědčen, že pedagog má svým studentům a studentkám zprostředkovávat i pochopení širších

174 souvislostí života a světa. Jeho výuka tak vždy byla plná otázek a interakce. Nezapomenu na to, jak si jako ředitel instituce se třiceti podřízenými a řadou projektů udělal čas, aby vyučoval vzdělávací politiku pro dva studenty. (Ano, myslím, že občas jsem tam byl i sám. Takové byly začátky oboru Vzdělávací politika.) Své studenty a studentky vždy bral jako naprosto rovnocenné partnery v diskuzi. Ať učil cokoli, studenti ho měli velmi rádi. Když se studentů zeptáte, co je v bakalářském stupni studia bavilo, řada z nich bez přemýšlení odpoví „cokoli od Kalouse“.

Jeho výuka byla vždy plná pedagogických inovací. Neustále nám kladl na srdce, že to, co potřebujeme, není inovace starého, ale odvaha k (staro)novému modelu učení. Byl to on, kdo nás stále nabádal k používání nových informačních technologií ve výuce a ukazoval, v čem konkrétně jsou jednotlivé nástroje užitečné. Přitom si ovšem ponechal vždy velmi lidský přístup. Byl toho názoru, že teoretickou výuku je potřeba propojit s prožitkem. Proto bral své studenty na různé praxe. Poslední akcí, kterou pro studenty zorganizoval, byl zájezd do Osvětimi, naplánovaný na počátek března letošního roku. Říkal, že cestu sem by měl alespoň jednou za život realizovat každý člověk. Sám se toho bohužel nedožil.

Jedním z jeho oblíbených citátů byl výrok Otokara Březiny: „Velikost člověka lze měřit hloubkou jeho otázek.“ A Jaroslav si kladl stále hlubší otázky. S laskavým nadhledem se díval na naše pachtění za publikacemi v prestižních časopisech, a raději se věnoval těm otázkám, které sice nepřinášejí patřičné body, ale jsou mnohem podstatnější: Jaké cíle vzdělávání jsou reálně možné? Jaká je budoucnost vzdělávání? Od těch pak postupně přešel k ještě závažnějším a těžším otázkám: Kde jsme? Jak a proč jsme se sem dostali? Jaký je smysl naší existence?

Říkal, že lidé mají přirozený pud vyhýbat se bolesti. V duchu hesla *Čím míň víš, tím líp spíš* se lidé raději vyhýbají nepříjemným či složitým otázkám a tázání vůbec. Jarda si složité otázky sice kladl často a rád, neodpovídal ovšem na ně filozofickými traktáty, ale tím, jak žil a jak jednal. Měl odvahu říkat to, co si myslel, a dělat to, co považoval za správné. Jeho život byl plný hledání, které přináší rychlé vzestupy, ale občas i tvrdé pády. Z těch si ovšem vždy něco odnesl a předával to dál. I proto byl, alespoň pro mě, tak nesmírně inspirativním člověkem. Bez přehánění desítky studentů motivoval k tomu, že se začali vzdělávací politikou zabývat. Přispěl k mnoha inovacím, které dnes považujeme za samozřejmé, jako jsou například kulaté stoly ke vzdělávacím otázkám.

Jaroslav byl ale hlavně výborným člověkem. Byl vůdčí osobností v tom nejlepším smyslu slova. Týmový hráč s obrovským smyslem pro humor a životní moudrostí. Některé z jeho vtipných výroků, kterými dokázal ozřejmit i ty nejsložitější věci našeho života, již téměř zlidověly. Byl úžasným partnerem při řešení jakýchkoli problémů, a to nejen díky svému úsudku, ale také díky své schopnosti povzbudit a zlepšit náladu například veselými historkami ze života, kterých měl nepočítaně.

Z jeho předčasného odchodu je nám všem moc smutno, ale vím, že na něj budeme vzpomínat často, a to s úsměvem a vděčností.